

Kada i kako razgovaramo s učenicima?

Barica Marentič Požarnik i Leopoldina Plut Pregelj. MOĆ UČNEGA POGOVORA. Puti do znanja z razumevanjem. (Moć razgovora u nastavi. Putovi do znanja s razumijevanjem). DZS, Ljubljana, 2009.

Povod za prikaz ove knjige je uspješan pothvat dvije autorice da pojasne različite mogućnosti poučavanja i uporabe razgovora u nastavi kao potrebe koja izrasta iz pedagoške svakodnevice i njenih problema u vidu niske kvalitete učeničkih znanja.

Barica Marentič Požarnik redovita je profesorica na Odsjeku za pedagogiju i andragogiju na Filozofskom fakultetu u Ljubljani, a hrvatskoj je javnosti poznata po mnogim vrijednim djelima. Njezino zanimanje za didaktičko osposobljavanje visokoškolskih učitelja usmjereno je problemski zasnovanom učiteljskom studiju, a u području učenja i poučavanja ponajprije se usmjerila istraživanjima kvalitete znanja i učenja, osobito pitanjem razvoja

učenikove kompetencije „učenja učenja“. Leopoldina Plut Pregelj je 1984. godine doktorirala na Sveučilištu u Ljubljani u području pedagogije. Danas živi u SAD, no prije toga je (od 1975. do 1982.) bila asistent za didaktiku na Filozofskom fakultetu s kojim nije prekidala suradnju. Sudjelovala je pri izradi prve *Bele knjige o školstvu* i objavljivala radove u slovenskom pedagoškom tisku. Nakon gotovo trideset godina ove su autorice svoju uspješnicu „Kakvo pitanje, takav odgovor“ (Marentič Požarnik i Plut Pregelj (1980). *Kakšno vprašanje takšen odgovor*. Ljubljana: Zavod SR Slovenije za šolstvo) nadogradile knjigom „Moć razgovora u nastavi. Put do znanja s ra-

zumijevanjem.“ Iako je, kako i same navode u predgovoru, prethodna knjižica zbog svoje jednostavnosti, preglednosti, primjera i vježbi bila omiljena među studentima i učiteljima, valjalo ju je dopuniti zbog mnogih novina koje su se dogodile u protekla tri desetljeća: promjene u školskom sustavu, poučavanju i nastavi, obrazovanju učitelja kao i promjene u učenicima i okruženju u kojem odrastaju.

Radi se o djelu koje donosi cjelovit prikaz metode razgovora (kao jedne od najčešće korištenih nastavnih metoda), njezinih varijanti, povijesnog razvoja, poučavanja i uvjeta potrebnih za njegovu kvalitetnu i učinkovitu uporabu u sklopu nastavnih strategija. Čitatelju je prepušten odabir slijeda čitanja. Autorice predviđaju mogućnost vraćanja na čitanje pojedinih dijelova i povezivanje s primjerima iz vlastite

prakse. Onima koji žele dalje proučavati ili istraživati namijenjene su napomene s izvorima (literaturom) na kraju svakog poglavlja te popis bogate i relevantne literature na kraju knjige.

Knjiga je kvalitetno didaktički oblikovana. Sadrži predgovor, rječnik pojmova te kazalo imena i pojmova. Na kraju su zaključci u kojima se dotiču i pitanja kulture dijaloga u školama kao i pitanja učiteljeva obrazovanja i daljnjeg (stalnog) stručnog usavršavanja.

Knjiga sadrži devet poglavlja: Važnost razgovora za kvalitetno učenje i znanje; Razgovor u nastavi nekad i danas; Različiti didaktički modeli i razgovori u nastavi; Konstruktivistička koncepcija učenja i poučavanja i uloga razgovora; Temeljna načela, faze i pristupi konstruktivistički usmjerenog poučavanja; Vrste razgovora u nastavi – teorija i praksa; Što se zapravo događa – kako teku razgovori u razredu? Uloga pitanja i drugih poticaja u razgovoru i Kako do kvalitetnijeg razgovora u razredu – mogućnosti i putovi promjena. Svako poglavlje ima nekoliko dijelova s različitim primjerima preuzetim iz prakse.

Autorice nas u **prvom** poglavlju uvode u značaj kvalitetnog poučavanja putem razgovora u nastavi navodeći na razmišljanje o kvaliteti učenja i znanja. Nastava i škola moraju biti povezane sa životom kako bi znanja bila primjenljiva. Na zanimljiv način prikazuju rezultate istraživanja o trajnosti gimnazijskog znanja koja su ispitivana kod studenata. Unatoč prethodnom dugotrajnom školovanju i zahtjevnoj maturi

oni su o nekim temeljnim pojavama (primjerice, „Zašto je zimi hladnije nego ljeti“) pokazali manje znanja od osnovnoškolaca (neki od odgovora su da sunce nema toliko moći zimi kao ljeti i da se temperatura snizuje zbog toga što pada snijeg). Vrlo lako se možemo uživjeti prenoseći ovakve primjere i na situaciju u našem školstvu. U želji da učenike što više naučimo, zaboravljamo da znanje bez razumijevanja brzo „ishlapi“.

U **drugom** poglavlju autorice raspravljaju o pojedinim dijaloškim pristupima u poučavanju kroz povijest i njihovom utjecaju na didaktiku, odnosno pedagogiju i pedagošku psihologiju.

Treći dio knjige sadrži poglavlja u kojima su prikazani različiti didaktički modeli i nastavne koncepcije s naglaskom na nužnost mijenjanja didaktičkih pristupa i nastavne prakse pod utjecajem pedagoških, psiholoških i didaktičkih spoznaja. Autorice dovode u vezu znanje s razumijevanjem i temeljni cilj poučavanja napominjući da škola nije jedini poučavatelj. Preusko definiran pojam razumijevanja pokušavaju nadograditi. Skreću pozornost na metakogniciju ili učenje učenja (poznavanje i razumijevanje vlastitog procesa učenja), povezanost mišljenja i razumijevanja („kako razumjeti razumijevanje?“). Zamka učeničkog pretvaranja da razumiju određeno područje navođenjem naučenih odgovora (bez smisla i mogućnosti razumijevanja i primjene), učitelje upozorava da moraju osposobiti učenike za rješavanje zadataka i u situacijama izmijenjenih okolnosti i kada je pitanje drugačije oblikovano. U ovom je poglavlju, u dijelu „Znanje s razumijevanjem“, navedeno i *razumijevanje različitih perspektiva, empatičko razumijevanje i razumijevanje samoga sebe*. Glavni razlog nepoznavanja, što znači nerazumijevanja, i nemogućnosti kročenja putem razumijevanja ne leži samo u tome što neadekvatno učimo pojmove, misli i koncepte. Za to je odgovorniji put koji vodi poštovanju vrijednosti i razumijevanju drugoga kako bismo spoznali i bolje razumjeli sebe.

Četvrto i peto poglavlje obuhvaćaju razmatranja o različitim vrstama razgovora u nastavi i opredjeljenju stručnjaka na početku 21. stoljeća za nastavu koja polazi od učenikovih mogućnosti. To vodi prema organiziranju aktivnosti u kojima su učenici aktivni subjekti. Ističe se konstruktivistička priroda učenja i nastavnog procesa, odnosno činjenica da su učenici aktivni (su)konstruktori znanja i svih drugih kompetencija koje su rezultat nastavnog procesa. Konstruktivistički pristupi poučavanju i učenju zahtijevaju poštovanje „učenikova interesa, predznanja, njegovo razumijevanje pojava i provjeri što se pri tome događa u učenikovo glavi“ (str. 66)

Primjere o tome kako teku razgovori u razredu i istraživanja o utjecaju kvalitetnog („pravoga“) razgovora na znanje autorice su navele u **šestom** poglavlju, a u **sedmom** se poglavlju bave različitim klasifikacijama učiteljevih pitanja u nastavi i njihovom primjenom u nastavi.

U **osmom** poglavlju naglašava se da je slušanje temelj uspješnog razgovora. Uloga učitelja je osigurati ugodno razredno ozračje i omogućiti svim učenicima sudjelovanje u nastavi. Kvalitetan razgovor u nastavi je onaj kojeg učitelj usmjerava reagiranjem na učenikove izjave. Nakon izuzetno dobre pripreme, vođenje učinkovitog razgovora je neka vrsta improvizacije – nije moguće unaprijed predvidjeti kako će proteći jer nastaje sudjelovanjem učenika i učitelja. Autorice ističu kako su istraživanja pokazala daiskusni, kvalitetni učitelji više improviziraju jer su već ovladali raznovrsnim pristupima, oblicima i metodama poučavanja i mogu ih spretno koristiti pri planiranju nastave.

Posljednje poglavlje bavi se pitanjem putova i promjena u poboljšanju kvalitete razgovora u nastavi. Kako doseći motivacijski učinkovitije učenje s razumijevanjem putem razgovora, a prekinuti stanje „tradicionalnih“, uskih, međusobno nepovezanih pitanja i odgovora. Da to nije samo problem u njihovoj zemlji, autorice potkrepljuju nalazima europske konferencije (Languages of schooling within European framework for languages of education: learning, teaching, assessment, 2007.). Naime, usporedna analiza nastavnih programa nekih predmeta u Njemačkoj, Češkoj, Velikoj Britaniji i Norveškoj pokazala je da ne govore o tome kako učenik stječe znanje, kako ga primjenjuje i kako komunicira. Nisu izraženi zahtjevniji ciljevi u području komunikacije kako učenici ne bi bili spremni samo prepričati što su naučili, već obrazložiti, analizirati, usporediti, izraziti dojmove, stajališta i pronaći razne putove u pronalaženju smisla.

Svakodnevnogovor u kojem prevladavaju nepovezana pitanja i odgovori ne smije se uspoređivati s metodom razgovora. Autorice potiču na razmišljanje o učiteljevu dijalogu s učenicima, o tome kako ga voditi i usmjeravati kako bi učenika potakao na razmišljanje, razvio kod njega interes i u demokratskom ozračju vodio razumijevanju sadržaja putem rješavanja problema. Pri tome navode konkretne primjere koji se nadovezuju na teoriju kao i poticaje i savjete o tome kako poboljšati svoje poučavanje. Dijelovi knjige odnose se na upute i konkretne primjere učiteljima kako se mogu samopromatrati ili vrednovati putem kolegijalnih hospitacija, razgovora s kolegama i učenicima, slušajući snimke svojih satova. Učinkovito slušanje važno je i za učitelja i za učenika, preduvjet je uspješnom razgovoru. Za bolje razumijevanje nedostataka Marentič Požarnik i Plut Pregelj navode nekoliko primjera: brkanje slušanja s pozornosti, slušanja s daljnjim govornim nastupima, nedostatak učiteljeve svijesti o ponašanju pri vlastitom slušanju te nedostatak svijesti učitelja o tome da učenik stječe znanja o razgovoru uglavnom putem imitacije (zbog čega je učiteljeva uloga u slušanju i pravilnom vođenju razgovora još veća). Pritom doprinos vide u mijenjanju učiteljeva pogleda na nastavu koju izvodi, osobito pri vođenju razgovora s učenicima.

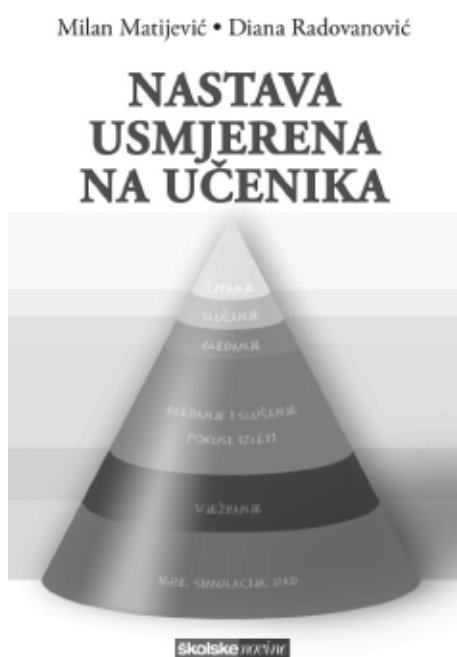
Autorice su djelo namijenile učiteljima osnovnih i srednjih škola te onima u obrazovanju odraslih kao i studentima koji namjeravaju postati učitelji, zatim raznim mentorima te svima kojima je neophodno potrebno poznavanje i primjena kvalitetnog razgovora.

Zahvalu suvremenoj tehnologiji i telefonu na kraju predgovora knjige što im je omogućila uspješnu suradnju i „preko bare“ možemo samo potencirati. Topla preporuka za čitanje, proučavanje i – prijevod.

Doc. dr. Daria Tot, Zagreb

Milan Matijević i Diana Radovanović: NASTAVA USMJERENA NA UČENIKA, Školske novine, Zagreb, 2011.

Knjiga *Nastava usmjerena na učenika*, kako i sami autori naglašavaju, predstavlja *doprinos razvoju metodikā nastavnih predmeta u srednjim školama*, a namijenjena je i svima onima koji se bave teorijom i/ili praksom odgoja i obrazovanja. Suvremenost knjige uočava se iz prikazanih metodičkih situacija koje se trenutno događaju u odgoju i obrazovanju kod nas i u svijetu, ali i iz aktualne domaće i strane literature.

Knjiga predstavlja zbir od 23 poglavlja koja su djelo dvaju autora, Milana Matijevića i Diane Radovanović. Milan Matijević, redoviti je profesor na Učiteljskom fakultetu u Zagrebu i jedan je od vodećih didaktičara u Hrvatskoj. Sudjelovao je u nastavi na više hrvatskih i stranih sveučilišta kao i u nastavi na poslijediplomskim

studijima. Autor je više od 20 knjiga i više od 100 znanstvenih radova iz područja pedagogije i didaktike; odgoja i obrazovanja odraslih i mladih, a teme koje se iz njegovih radova uočavaju kao njemu najdraže su one koje govore o humoru u nastavi, medijima stavljenim u funkciju nastave, suvremenoj nastavi, ocjenjivanju u osnovnoj školi, alternativnim školama, ali i nastavi usmjerenoj na učenika koja je osnovna tema ove knjige. Diana Radovanović je učiteljica primarnog obrazovanja i magistra odgojnih znanosti, a u naslovno zvanje predavača izabrana je na Učiteljskom fakultetu u Zagrebu. Objavila je više znanstvenih i stručnih radova koji se bave različitom problematikom škole i nastave. Trenutno radi kao učiteljica razredne nastave u Prvoj osnovnoj školi u Bjelovaru.

Možemo reći da povod pisanju knjige nije bilo samo pružanje pomoći stručnjacima koji su se odlučili za rad u školi, a primarno nisu bili pripremani za nastavnički smjer, nego i oskudna literatura iz područja ove problematike i nedostatan broj struč-

njaka na sveučilištima koji se bave istraživanjem i usavršavanjem nastave strukovnih predmeta u srednjim školama.

Knjiga je objavljena na hrvatskom jeziku pri izdavačkoj kući *Školske novine* i ima 440 stranica. Osim 20 ključnih naslova koje se protežu kroz knjigu, možemo se za dublje upoznavanje ove problematike poslužiti i brojnom literaturom (knjigama i časopisima) kao i internetskim izvorima koje autori navode na kraju knjige. Osim navedenoga, knjiga sadrži i *Priloge*, koje možemo naći uz pojedina poglavlja ili izdvojene kao zasebno poglavlje s idejama za nastavu (primjeri pedagoških radionica, primjer podsjetnika za rad u grupi i slično). Kao važan dio knjige izdvaja se i *Metodički pojmovnik*, koji je sistematičan i lako razumljiv, a ključne pojmove koji čine kostur knjige objašnjava i interpretira na visokoj razini stručnosti. Preglednosti i sistematičnosti ide u prilog i *Kazalo osobnih imena* koje svakom čitatelju omogućuje lako praćenje literature i citiranih autora. Uz svako poglavlje možemo se poslužiti i priložima koji upotpunjuju svako poglavlje uz koje se nalazi literatura, ali i sažetak, kao i ključne riječi. Posljednje stranice knjige ostavljene su za čitatelje engleskoga jezika na kojima se nalazi sadržaj i sažetak kako bi ideje koje zagovaraju autori ove knjige mogli prepoznatistrani stručnjaci.

Knjiga obiluje ilustracijama: grafikonima, tablicama, umnim mapama te slikama koje su u službi boljeg razumijevanja sadržaja i dodatno podižu kvalitetu knjige. Sadržajno ju možemo podijeliti na 6 većih cjelina koje, iz šireg društvenog i didaktičko-metodičko koncepta, prikazuju cjelovitost odgojno-obrazovnog procesa.

Prva sadržajna cjelina *Teorijska metodičko-didaktička polazišta nastave usmjerene na učenika* obuhvaća prva četiri poglavlja, a objašnjava što se pod sintagmom *nastave usmjerena na učenika* krije. Spomenuta je i promijenjena uloga nastavnika iz predavača (kojega je zagovarala tradicionalna nastava) u organizatora, menadžera, mentora, instruktora i suradnika. Napominje se važnost planiranja i programiranja odgoja i obrazovanja u školi koje se stavlja u kontekst kurikuluma uvažavajući sve njegove posebnosti. Odgojno-obrazovni ishodi nastave i učenja stavljaju nas pred pitanje što se od nastave očekuje kao ishod sustavnog učenja i poučavanja.

Druga sadržajna cjelina *Nastavni sat po mjeri učenika* obuhvaća sadržaje koji se prožimaju kroz 5., 6., 7., 10. i 18. poglavlje, a govore o promijenjenoj ulozi učenika iz pasivnog slušatelja i gledatelja (kojega je zagovarala tradicionalna didaktika) u aktivnoga sudionika odgojno-obrazovnog procesa. U nastavi se učenicima dopušta da budu organizatori i realizatori takve nastave. U nastavi usmjerenoj na učenika i ciljevi su iskazani iz perspektive učenika, pa je jasno vidljivo što će učenici raditi i koje će kompetencije stjecati tijekom pojedinih aktivnosti. Veliku ulogu u nastavi usmjerenoj na učenika igra i tjedni i dnevni raspored sati i učenikovih aktivnosti čija se uspješnost vidi u primjeni blok-sati i blok-nastave kako bi se povećala dnevna

raznolikost sadržajai aktivnosti. Takvoj nastavi orijentiranoj na učenika pridonosi projektna nastava i projektno učenje, pa je važno da se na nastavničkim fakultetima i u programima za cjeloživotno usavršavanje posebna pozornost posveti stjecanju kompetencija za organiziranje projektne nastave. Suradnja s roditeljima daje znatan doprinos u podizanju kvalitete nastave (18. poglavlje).

Treća sadržajna cjelina *Pretpostavke uspješnog odgojno-obrazovnog procesa* neke od svojih ideja uspješne nastave pronalaze autori u koncepcijama vodećih alternativnih škola (Montessori, Steiner i Freinet; 15. poglavlje). Za nastavu u kojoj će svaki učenik biti aktivan pretpostavlja se izmjena socijalnih oblika (12. poglavlje) koji zadržavaju učenikovu pažnju, ali i stvaraju ugodnu odgojno-obrazovnu klimu koja je poticaj za učenje, a proizlazi iz upravljanja razredom i stvaranjem razredne discipline i radnog ozračja (17. poglavlje). Suvremena nastava zahtijeva uporabu suvremenih medija stavljenih u funkciji nastave o kojima autori više govore u 11. poglavlju. Evaluacija kao važan dio odgojno-obrazovnog procesa ovdje zauzima značajno mjesto jer nudi povratne informacije na nastavu od strane svih sudionika odgojno-obrazovnog procesa (13. poglavlje).

Četvrta sadržajna cjelina *Suvremene nastavne strategije koje idu ususret aktivnom učeniku* spominju se u 8. i 9. poglavlju u kojima se postavlja ključno pitanje subjekta u nastavi prema kojemu se određuje i primjena i tip nastavne strategije i metode. Donose se ideje kako navedeno primijeniti na kognitivno, afektivno i psihomotorno područje koje je važno za razvoj cjelokupne ljudske jedinice i ostvarenje njenog punog potencijala. U ovom je poglavlju posebno dominantan *Daleov stožac iskustva*, koji se ujedno nalazi i na naslovnici knjige, a autori njime žele naglasiti koliko je tradicionalna nastava usmjerena uglavnom samo na kognitivno područje dok se ostala dva zanemaruju. Daleov stožac iskustva vidimo kao polazište za izbor nastavnih metoda, didaktičkih strategija i nastavnih medija.

Peta sadržajna cjelina *Pripremanje za nastavu i istraživanje nastave* donosi ciljeve učenja i poučavanja u kontekstu pripremanja za nastavu uz razlikovanje pojmova planiranja, pripremanja i (pisane) pripreme (14. poglavlje). Iznose se vrijedna iskustva u pristupima planiranju nastave u alternativnim školama u kojima se njeguje cjeloviti razvoj svakog pojedinca. U priložima nalazimo prijedloge priprema za nastavni sat. Autori navode važnost istraživanja vlastite nastave radi unapređivanja odgojno-obrazovnog procesa i stvaranjem ugodnog i poticajnog ozračja i za učenika i za nastavnike (20. poglavlje).

Šesta sadržajna cjelina *Obrazovanje odraslih* govori o metodičkim posebnostima u radu s odraslim polaznicima u kojoj se spominje motivacija te važnost, predznanje i iskustvo polaznika u radu s određenim didaktičkim materijalima. U ovom je kontekstu neminovno spomenuti važnost osposobljenosti za samoobrazovanje dok

nastava na daljinu (putem komunikacije suvremenim medijima) postaje neizostavan dio svakog oblika poučavanja, pa tako i cjeloživotnog obrazovanja (16. poglavlje). Naglašava se važnost usavršavanja u školi i izvan nje (individualno i kolektivno) pri čemu stručno usavršavanje ne predstavlja osobni izbor svakog pojedinca nego nužnost pri napredovanju i posjedovanju licencijske za posao koji obavljate (19. poglavlje).

Gledajući na knjigu kao na cjelinu, možemo reći da predstavlja važan oslonac svima onima koji se bave odgojem i obrazovanjem, a posebno nastavnicima srednjih strukovnih škola. Knjiga predstavlja veliku pomoć i nudi odgovore na bezbroj pitanja vezanih uz teoriju i praksu odgoja i obrazovanja. Zanimljivim ju čini domišljatost autora da u učeničke zadatke umetne i humor koji, osim što pomaže zadržavanju učeničke pažnje, stvara i poticajno ozračje. Kao kreativno rješenje navodi se i primjena stripa u nastavi koji potiče učeničku kreativnost. Zaključno, knjiga proučava sve aktualne teme i problematiku suvremene nastave nudeći pri tome brojna originalna i suvremena metodička rješenja.

Snježana Kragulj
Učiteljski fakultet u Osijeku

Tamara Puhovski
EUROPSKA UNIJA I KAKO PODUČAVATI O NJOJ.
Forum za slobodu odgoja. Zagreb, 2010.

Autorica Tamara Puhovski, u knjizi *Europska unija i kako podučavati o njoj*, na 190 stranica uspjela je ono što mnogi njezini prethodnici nisu – detaljno, jednostavno i pristupačno objasniti osnovne pojmove vezane uz Europsku uniju, njenu povijest, politike, cjelokupno djelovanje, ali i ono najvažnije u hrvatskom kontekstu: odnos RH prema EU. Posebna vrijednost ove knjige je ta što se na jednom mjestu nalaze sve informacije o Europskoj uniji, a postojeća literatura na hrvatskom jeziku je bila nepotpuna ili su podaci bili zastarjeli. Također, knjiga sadržajno obuhvaća nove promjene koje su se dogodile

stupanjem na snagu Lisabonskog ugovora 2009. godine. Stoga se može reći da je ova knjiga jedinstveni primjerak udžbeničkog gradiva u Hrvatskoj. Tematika koju autorica obrađuje veoma je aktualna u današnje vrijeme, kako medijima, tako i samoj javnosti. Odgovarajući u predgovoru kome je knjiga namijenjena, autorica je napomenula kako ova knjiga služi kao putokaz svim nastavnicima u podučavanju, ali i onima koji su zainteresirani za tematiku EU-a i htjeli bi dobiti dodatne informacije.

Knjiga se sastoji od uvoda i šest poglavlja koji sustavno i logički obrađuju tematiku vezanu uz Europsku uniju. Na kraju svakog poglavlja nalazi se metodološki prilog koji sadrži različite interaktivne metode koje učenicima olakšavaju učenje i približavaju temu o kojoj se govori. Tekst je također opremljen posebnim dodacima kao što su zanimljivosti, definicije važnih pojmova, lista mrežnih stranica za daljnje čitanje i važni datumi. Na kraju knjige se nalaze i radni listovi, koji nastavnicima mogu poslužiti kod provjere znanja učenika. Osim toga, knjiga sadrži i popis zemalja članica Europske unije te kazalo pojmova.

Potrebno je istaknuti da su u uvodu autorica se dotakla pitanja politike. Napomenula je važnost političkog obrazovanja koje je sveobuhvatno, jer zahtjeva podučavanje činjenica, koncepata, vrednota, ali i apstraktnih principa. Nadalje, istaknuta je

važnost obrazovanja o Europskoj uniji te načinu na koji se EU može podučavati, što je izuzetno korisno svim nastavnicima u osnovnim i srednjim školama.

U prvom poglavlju „*Što je Europska unija?*“, analizira se koncept Europe, njen geografski položaj, kao i geopolitički kontekst. Naglašavaju se ključni događaji koji su doveli do toga da naziv Europa postaje sinonim za Europsku uniju, ali se i analiziraju međunarodni odnosi koji su doveli do promjene moći, vrednota i mehanizama u cijelome svijetu. Prvo poglavlje zaključuje se usporedbom starih i novih vrednota i aktera međunarodne politike.

Drugo poglavlje „*Kako je nastala Europska unija?*“ bavi se poviješću Europske unije i nizom povijesnih aktivnosti koje su otvorile put početku integracije. Detaljno se opisuju razdoblja osnivanja i integracije Europske unije, kao i procesi proširenja i produbljivanja. U ovom poglavlju spominju se i ugovori koji su bitni za osnivanje Europske unije, ali i koji su pomogli u osnivanju institucija poput Europske zajednice za ugljen i čelik, Europskog parlamenta ili suda.

„*Tko je tko u Europskoj uniji?*“ poglavlje je koje definira pojam građanina Europske unije te pruža detaljan pregled institucija Europske unije. Djelovanje, uloga i važnost institucija Europske unije detaljno je objašnjena, baš kao i važni akteri u tom procesu. Spominju se i glavne osobe koje su na čelu pojedinih institucija, ali i interesne skupine u EU među koje pripadaju i države članice. Nadalje, obrađen je i proces donošenja odluka u Europskoj uniji, a na kraju poglavlja navode se i dokumenti kojima EU obznanjuje svoje odluke.

Ekonomija, pravo i javne politike samo su neke od tema o kojima se raspravlja u četvrtom poglavlju knjige. Naime, autorica je jednostavno objasnila ekonomski sustav: jedinstveno i zajedničko tržište, proračun EU-a te strukturalne fondove. Također, pravna stečevina EU-a te cjelokupni pravni sustav su jasno izloženi. Autorica je obradila i niz drugih politika, poput onih koji se bave okolišem, energijom, hranom, poljoprivredom, ribarstvom, pravosuđem, itd. U ovom poglavlju će nastavnicima zasigurno biti koristan dodatak koji se bavi obrazovanjem u Europskoj uniji i programima koji se nude nastavnicima, učenicima i odraslima.

Peto poglavlje „*Budućnost Europske unije*“ odnosi se na pitanje geografskih granica, granica identiteta i granica koje nameće političko djelovanje. Poglavlje se temelji na raspravi o budućim granicama EU-a, pitanju nacionalnih država te se scenariju koji će se dogoditi u budućnosti.

Zadnje, šesto poglavlje, „*Republika Hrvatska i Europska unija*“ bavi se procesom pristupanja RH EU. Jasno i pregledno su opisane faze odnosa RH prema EU (od 1990-ih godina do danas), ali i kriteriji koje Hrvatska treba ispuniti. U dodatku se obrađuju i mitovi koji su se raširili u hrvatskoj javnosti zbog pogrešne interpretacije

medija. Sir i vrhnje, kulen, kolinje, gubitak suvereniteta i nacionalnog identiteta, samo su neki od mitova koje je autorica obradila i objasnila u ovome poglavlju.

U knjizi su prisutne i neke pogreške. U nekim dijelovima nedostaju dijelovi teksta do kojih je najvjerojatnije došlo pogrešnim tiskanjem knjige, a poneke gramatičke pogreške su zanemarive. Ukoliko se takve pogreške zanemare, može se zaključiti da se zaista radi o jedinstvenom djelu u Hrvatskoj. Autorica je uspjela spojiti ono nespojivo kada se radi o tematici Europske unije – edukativnu ulogu same knjige s metodičkim priložima koji će zasigurno pomoći nastavnicima u prenošenju važnih informacija učenicima. Hrvatska će uskoro postati punopravna članica Europske unije i potrebno je mladim ljudima dati kritičke i objektivne informacije o njoj. U tom slučaju, ova knjiga bi zasigurno trebala biti polazna literatura za sve nastavnike.

Domagoj Morić

